

MÍMISBRUNNR

KLIMAPARK 2469

Mímisbrunnr i jotunheimene var i norrøn mytologi kilden til kunnskap og visdom. Mímisbrunnr Klimapark, ved foten av Galdhøpiggen i Jotunheimen, er vår tids kunnskapskilde. I serien «Vet dere nok eller hva?» deler vi Kunnskapsdråper. Abonner og les mer på www.mimisbrunnr.no

Kunnskapsdråpen

«VET DERE NOK ELLER HVA?»

10-2013

«Den lille istiden» - 250 år siden

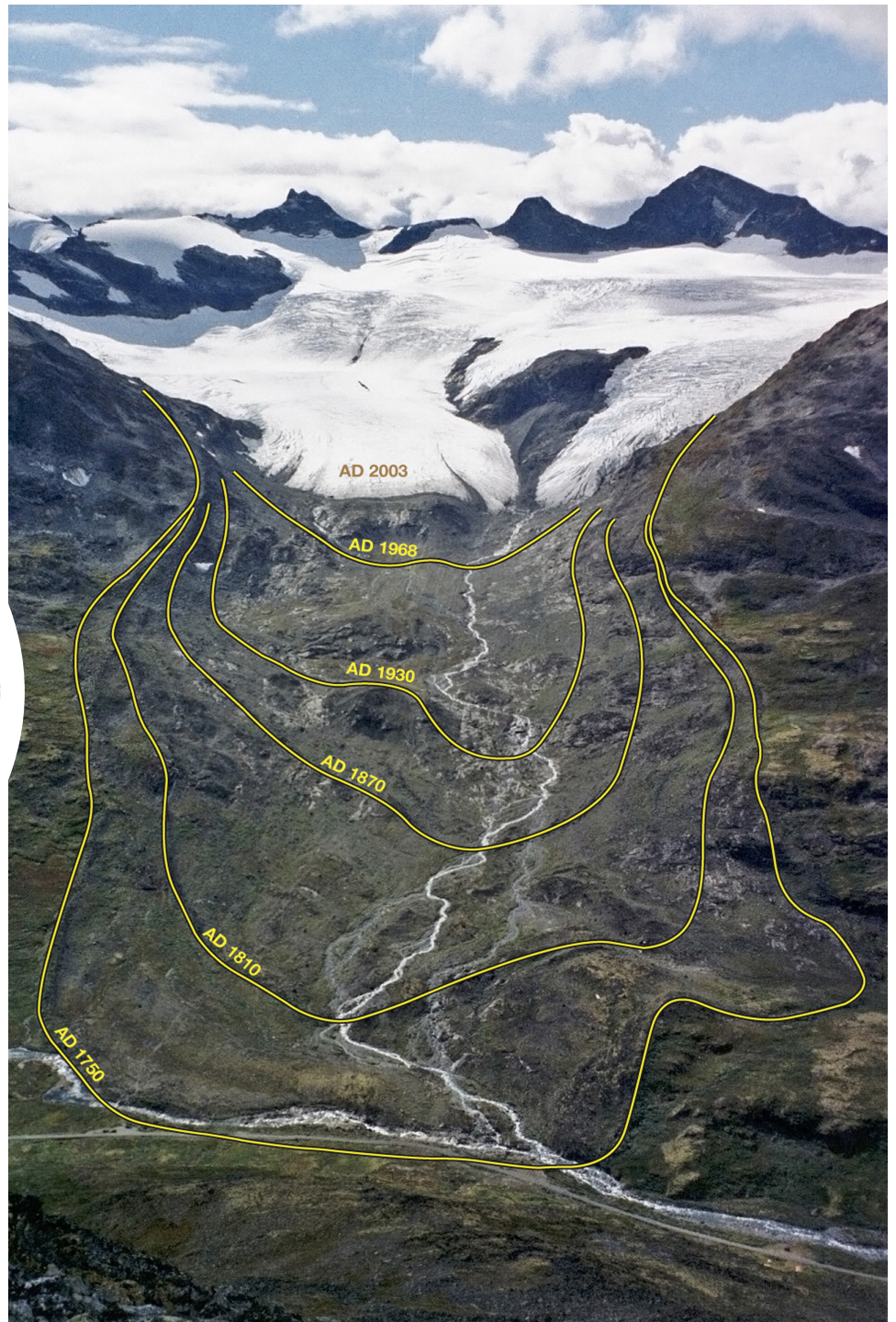
Fimbulvinteren er et begrep fra de norrøne mytene for om lag 1000 år siden. Mytene forteller om tre harde vintre etter hverandre uten sommer i mellom. Det var et varsel om at det fryktelige Ragnarokk, maktenes undergang nærmet seg. Kanskje også menneskene som opplevde den lille istiden for 250 år siden, følte det slik?

Etter varmeperioden i middelalderen, ble temperaturen lavere. Fra 1400-tallet gikk vi inn i en kaldere periode som har blitt kalt "den lille istiden". Perioden fikk navnet fordi mange av breene rundt om i verden rykket fram. I Norge nådde breene sin største utbredelse midt på 1700-tallet, mens breene i Alpene hadde sin største utbredelse på midten av 1800-tallet. Breene hadde ikke vært større siden siste istid. Noen steder ødela breene gårder på deres ferd fremover. Det skjedde for eksempel ved Engabreen i Nordland. Der ødela breen garden Storsteinsøyra på 1720-tallet. Nigardsbreen i Jostedal ødela gårdene Mjølver og Nigard i 1748. Senere har breene trukket seg tilbake, bare avbrutt av kortvarige perioder med fremrykk eller stillstand. Tidligere trodde man at 1700-tallet var den kaldeste perioden under 'den lille istiden' fordi breene da var på sitt største. Senere forskning viser imidlertid at under det store brefremstøtet på 1700-tallet, var vintrene relativt milde.

Milde vintre på Vestlandet og i Nordland tyder på at det var mest vanlig med vestlige vinder og ikke «blokkerende» høytrykk over Skandinavia. Slikt vestavær gir mye nedbør som regn i lavlandet og snø i kystnære fjellstrøk. For eksempel hadde vi «Storeflaumen» på Vestlandet i

>>

«Året uten sommer»

MÍMISBRUNNR i jotunheimene var i norrøn mytologi kilden til kunnskap og visdom. Mímisbrunnr Klimapark, ved foten av Galdhøpiggen i Jotunheimen, er vår tids kunnskapskilde – lett tilgjengelig for alle! Åpen for daglige guidaturer fra juni til slutten av august. Foruten de daglige guidaturene kan en bestille eget opplegg. www.mimisbrunnr.no

Unike arkeologiske funn fra isen er utstilt på Norsk Fjellmuseum i Lom. www.fjell.museum.no

Forfatter: Atle Nesje, atle.nesje@geo.uib.no

Litteratur: Grove J.M. 2004: 'Little Ice Ages' – Ancient and modern. Routledge, volume I and II. Nesje, A., Dahl, S.O., Thun, T. and Nordli, Ø. 2007: The 'Little Ice Age' glacial expansion in western Scandinavia: summer temperature or winter precipitation? *Climate Dynamics* 30, 789-801.

Foto: John A Matthews og Johan Wildhagen/ palookaville.no

>> desember 1743, den største flommen i landsdelen i historisk tid. Mens det regnet nede i dalene, må det ha snødd i fjellet og på breene. På 1700-tallet (for de årene vi har data) står 1784 fram som den kaldeste. Det kan ha noe å gjøre med utbruddet fra vulkanen Lakagígur på Island året før og den etterfølgende vinteren.

Ved overgangen fra 1700- til 1800-tallet skjedde det en klimaforverring. Mye tyder på at den kaldeste perioden i Norge i historisk tid var tidlig på 1800-tallet. Dette kommer fram av studier av gardsdagbøker fordi første skurddato ofte er nedskrevet. På slutten av 1800-tallet var temperaturen i gjennomsnitt høyere enn tidlig i samme hundreåret. I 1802 var sommeren kald. 1816 er kalt 'året uten sommer'. Årsaken til dette kalde året var et stort utbrudd fra vulkanen Tambora i Indonesia i 1815.